

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1920 kl. 1/2 2 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 i anledning av *dels* herr Berglunds motion, nr 286, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om beredande för mera avlägsna trakter av ökad möjlighet för anslutning till rikstelefonnätet, *dels* herr Janssons i Ljusterö motion, nr 287, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utsträckning av det område, inom vilket fria telefonsamtal med Stockholm äro medgivna, *dels* herr Janssons i Ljusterö m. fl. motion, nr 288, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision i vissa avseenden av gällande bestämmelser om avgifter för anläggning och underhåll av telefonledningar *och dels* herr Magnussons i Skövde m. fl. motion, nr 306, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet.

Närvarande: herrar Eriksson i Stockholm, Karlsson i Surte, Nylander, Johansson i Olstorp, Vahlstedt, Werner, Granath, Alexandersson, Olsson i Golvvasta*, Corneliussön.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti ovannämnda inom andra kammaren väckta motioner, vilka hänvisats till utskottet för förberedande behandling, har yrkats:

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 13 saml. 3 avd. 3 häft. (Nr 3.)

1:o) av herr Berglund, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning om, i vad mån och på vad sätt ökad möjlighet kunde beredas avlägsnare trakter för anslutning till rikstelefonnätet samt om de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda;

2:o) av herr Jansson i Ljusterö, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att området med fri samtalsrätt med Stockholm väsentligen utsträcktes;

3:o) av herr Jansson i Ljusterö m. fl., att riksdagen i skrivelse hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att i de avseenden, som i motionen berördes, revidera gällande bestämmelser om taxa i fråga om anläggning och underhåll av telefonledning, så att mera avlägset boende personers behov av telefon tillgodosågs; samt

4:o) av herr Magnusson i Skövde m. fl., att riksdagen för sin del måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast möjligt täcktes utreda, i vad mån en utjämning av kostnaderna för anslutning till rikstelefonnätet kunde genomföras, så att avlägset boende personer kunde helt eller delvis befrias från skyldighet att bygga och underhålla abonnentledning samt från avgifter till växelstationer, samt att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder i övrigt, som vore erforderliga för genomförande av en sådan omläggning av rikstelefontaxan.

I fråga om motiveringen för dessa yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Allt sedan det av Kungl. Maj:t den 29 november 1915 fastställda telefonreglemente den 1 januari 1916 trädde i kraft har detsamma givit anledning till upprepade framställningar såväl utom som inom riksdagen. Redan vid 1916 års riksdag väcktes åtskilliga motioner, vilka samtliga behandlades av andra kammarens tredje tillfälliga utskott, som då hade tillfälle att uti ett gemensamt utlåtande (nr 8) taga ståndpunkt till de framlagda önskemålen i fråga om ändringar i reglementet.

Den del av ämnet, som i främsta rummet tillvunnit sig intresse inom riksdagen, torde emellertid vara frågorna om möjligheten att bereda lättnader för de mera avsides boende av landets invånare i fråga om vinnande av anslutning till rikstelefonnätet.

Sålunda framställde herr Magnusson i Skövde motionsvis vid såväl 1916 som 1917 års riksdagar enahanda yrkande som genom ovannämnda motion vid årets riksdag nr 306. Och det är samma spörsmål som inne-

fattas uti herrar Berglunds och Janssons i Ljusterö m. fl. nu till prövning föreliggande motioner nr 286 och nr 288. Samtliga dessa motioner ifrågasätta, huruvida en dylik lättnad kunde uppnås genom förändrade bestämmelser rörande kostnaderna för anläggning och underhåll av abonnentledning. Och uti en vid 1919 års riksdag i andra kammaren av herr Persson i Fritorp väckt motion, nr 203, berördes samma fråga, i det att motionären begärde utredning, i vad omfattning telegrafverket borde bestrida kostnaden för lokal och betjäning vid växelstationer med mindre än 50 abonnenter.

Uti det av andra kammarens tredje tillfälliga utskott år 1917 i anledning av herr Magnussons i Skövde då väckta motion avgivna utlåtande anförde utskottet bland annat följande, som utskottet anser sig böra i detta sammanhang återgiva.

»Utskottet anser liksom motionären, att telefonens spridning till avlägsna och i kommunikationshänseende vanlottade trakter är ett allmänt samhällsintresse, vilket bör tillgodoses även med ekonomiska uppoffringar från statens sida. Vid utvecklingen av de lokala näten får därför icke den ekonomiska bärigheten vara den ensamt avgörande faktorn, utan sociala och kulturella synpunkter måste därvidlag även vara bestämmande. Då utskottet samtidigt bestämt fasthåller kravet, att statens telefonväsende som en helhet skall ekonomiskt bära sig, framgår därav, att utskottet anser en viss utjämning av kostnaderna för telefon mellan abonnenterna i obygderna och i de tätt bebyggda orterna böra äga rum. Denna synpunkt är givetvis ej främmande för vare sig telegrafstyrelsen eller övriga kommunikationsverk, och en av de stora fördelarna med kommunikationsanstalternas sammanförande i statens hand är just den, att denna synpunkt kan komma till beaktande. Det föreligger alltså icke en principiell skiljaktighet vare sig emellan telegrafstyrelsens, utskottets eller motionärens uppfattning, utan endast med avseende på i vilken utsträckning denna utjämning bör äga rum, d. v. s. vilka fördelar, som kunna beredas obygderna utöver till vad en strängt ekonomisk beräkning av det lokala nätets bärighet giver anledning. I den mån, som motionärens framställning därför åsyftar ökade fördelar åt de glest befolkade trakterna av vårt land, men med bevarande av telefonväsendets ekonomiska bärighet och dess vunna framskjutna ställning i vårt lands mera odlade trakter, delar utskottet motionärens önskningsar.»

I fortsättningen av sitt utlåtande betonade emellertid 1917 års utskott, att utskottet icke kunde följa motionären i den mån hans fram-

ställning avsåge en *fullständig* utjämning av kostnaderna för telefonen. Utskottet påvisade, att så länge anläggnings- och driftkostnaden för telefonen vore beroende av avstånden ävensom antalet abonnenter å varje ort, skulle, om tillträde till telefon medgäves varje hugad person, som därtill kunde påvisa sig äga något intresse, en likformig fördelning av kostnaderna betyda en oberäknelig höjning av dessa och ett oskäligt missgynnande av de i de centrala orterna boende med därav följande säker tillbakagång av telefonens höga ställning i vårt land. De avseenden, vari 1917 års utskott ansåg att en utjämning kunde äga rum, vore dels en ytterligare sänkning av abonnentsavgifterna i de nyskapade små taxeorrådena, om nämligen vid prövning dessa områdens fullständiga borttagande skulle visa sig medföra alltför stora svårigheter, och dels lättnader vid nya växel- och samtalsstationers inrättande. I sistberörda avseende förklarade utskottet, att det syntes utskottet, att de ekonomiska garantier, som av telegrafstyrelsen krävdes för inrättande av nya stationer, kunde sänkas *dels* genom minskning av antalet abonnenter, som kräves för rätt till växelstation, *dels* genom sänkning av den ekonomiska garantin för en ny samtalsstation, — allt i överensstämmelse med utskottets uttalade uppfattning om minskade fordringar på det lokala nätets bärlighet till förmån för kolonisationsintresset.

Utskottet hemställde om bifall till herr Magnussons motion, vilken hemställan av andra kammaren bifölls, varemot andra kammarens beslut icke biträdades av första kammaren, varför frågan vid 1917 års riksdag förföll.

Frågan om en revision i större eller mindre omfång av det nu gällande telefonreglementet har, såsom utskottet här nedan kommer att påvisa, inträtt i ett nytt läge. I den mån utskottet ändock velat i sak taga ställning till ovanberörda grupp av motioner, har utskottet kunnat i allt väsentligt ansluta sig till den av 1917 års utskott härutinnan intagna ståndpunkt.

Om utskottet alltså å ena sidan finner motionärernas önskemål i fråga om beredande av lättnader i de i motionerna angivna fallen för anslutning till rikstelefonnätet ur social och kulturell synpunkt vara värda den största uppmärksamhet, måste å andra sidan utskottet med större skäl än 1917 års utskott framhålla vikten av, att i telefontaxepolitiken sådan försiktighet iakttages, att däri icke kommer att ligga en fara för den utveckling, som bragt telefonväsendet i vårt land till dess där enastående höga ståndpunkt. Det får enligt utskottets förmenande icke förbises, att kostnaderna

för telefonen redan nu stegrats i sådan grad, att någon väsentlig ytterligare ökning måhända icke kan ske utan risker i ovanberörda hänseende.

Herr Janssons i Ljusterö motion nr 287 hänför sig till samma spörsmål, som uti en vid 1919 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 284, berördes av herr Sundling, då han bl. annat hemställde, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att åtgärder vidtoges för taxeområdenas omläggning, så att avgiftsfria telefonsamtal utsträcktes 35 kilometer kring Stockholm.

Tredje tillfälliga utskottet, till vilket herr Sundlings motion år 1919 hänvisades, avstyrkte bifall till motionen, och denna utskottets hemställan bifölls av andra kammaren.

I sitt utlåtande framhöll 1919 års utskott — efter att hava hänvisat till de av 1916 års utskott angivna principiella utgångspunkter vid bedömandet av frågor rörande taxeområdesindelningen — att 1916 års utskott och andra kammaren nämnda år från berörda utgångspunkter påpekat just den möjlighet till betydande inkomstsökning, som gäves genom tillämpning inom Stockholmsrayonen av det för det övriga Sverige gällande reglementet. Det anmärktes, att inom nämnda rayon — området inom 7 mil från Stockholms stortorg — vid slutet av 1915 funnes 32,397 abonnenter eller ungefär en tredjedel av det sammanlagda antalet abonnenter inom hela det övriga Sverige. Telegrafverkets inkomst per apparat inom Stockholm var 1913 4 kronor 18 öre, under det att medeltalet för hela riket var 17 kronor 9 öre. På grund av konkurrensen med det enskilda telefonbolaget i Stockholm hade den oformligheten inträffat, att för åstadkommande av önskvärd räntabilitet av telegrafverket det övriga delvis glest befolkade landet måst ikläda sig drygare kostnader för telefon än huvudstaden. 1916 års utskott hade därför ansett det kunna ifrågasättas, huruvida detta tillstånd lämpligen borde få fortfara tills Stockholms-telefonens koncessionstid utlöpte eller rimlig överenskommelse kunde träffas med det enskilda bolaget.

1919 års utskott anförde därefter: Tidigare än vad 1916 års utskott torde hava kunnat vänta hade genom statens övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholmstrakten det av sistnämnda utskott anförda hinder för en rationell tillämpning av de ekonomiska principer, som vunnit utskottets och andra kammarens gillande, bortfallit. Och då telegrafverket nu stode i begrepp att utnyttja de sålunda förbättrade förhållandena samt ett dylikt utnyttjande väl varit av statsmakterna avsett vid telefonköpets avslutande, finge enligt utskottets förmenande även av nu avgivna skäl an-

ses uteslutet, att riksdagen skulle kunna förorda den av herr Sundling föreslagna taxeområdesregleringen.

Vad 1919 års utskott sålunda anfört finner utskottet uppenbarligen vara fullt tillämpligt jämväl med avseende å herr Janssons i Ljusterö förevarande motion. Och utskottet anser sig böra framhålla detta så mycket mera som ett understödjande från utskottets sida av motionen skulle, såsom ock framgår av 1916 års utskotts sistberörda uttalande, komma att stå i uppenbar motsättning till den av utskottet härovan intagna ståndpunkt i fråga om utjämningen av kostnaderna i vissa fall för vinnande av anslutning till rikstelefonnätet.

Uti skrivelse den 25 november 1919 till Kungl. Maj:t har telegrafstyrelsen anfört bl. a. följande. De principer, på vilka det nuvarande telefon-systemet vilade, torde under de 3 år reglementet varit i tillämpning hava visat sig i huvudsak riktiga. Däremot hade mer eller mindre vittgående förslag till ändringar i systemets detaljer framförts såväl genom motioner och anföranden inom riksdagen som ock genom direkta hänvändelser till telegrafstyrelsen samt i tidningspressen. Inom telegrafverket hade givetvis också erfarenheter angående systemets verkningar gjorts, vilka syntes böra komma till beaktande. Vidare hade genom det år 1918 beslutade inköpet av aktiebolaget Stockholmstelefoners nät förhållandena så till vida ändrats, att reglementets bestämmelser kunnat givas tillämpning även inom det tidigare undantagna Stockholmsområdet, i den mån icke abonnenternas med bolaget träffade abonnemangskontrakt ännu vore gällande. Nu angivna omständigheter syntes styrelsen giva anledning till företaget av en *ingående* undersökning, i vad mån ändringar i telefonreglementet kunde vara påkallade. Härtill komme att under kristiden vidtagits upprepade höjningar av telefontaxorna i syfte att bereda statsverket ökade inkomster samt för telegrafverkets del neutralisera de ekonomiska verkningarna av lönerna samt materielprensens stegringar. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 november 1919 hade telegrafstyrelsen föreslagit, att nu gällande telefontaxor, vilka ansetts provisoriska och förutsatts skola gälla till och med den 31 mars 1920, måtte prolongeras att gälla tills vidare, dock högst till och med den 30 juni 1921. Det vore emellertid icke att förvänta, att en reduktion av taxorna till de ursprungligen gällande kunde komma att ske inom en nära liggande tidpunkt. Då sålunda det nuvarande provisoriet med avseende på telefontaxorna åtminstone till viss del torde förbliva gällande för framtiden, vore det av vikt att ingå i granskning av huruvida de i ovanberörda syften företagna höjningarna av skilda slag

utav telefonavgifter drabbade olika lager av abonnentkretsen rättvist eller om jämkningar även här kunde vara önskvärda.

Styrelsen uppgav i skrivelsen, att styrelsen för de däri ifrågasatta undersökningar måste anlita biträde av särskilda sakkunniga inom verket, men att det syntes styrelsen vara angeläget att därvid kunna påräkna samarbete med utom verket stående personer. Styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes uppdraga åt styrelsen att uppgöra förslag till den revidering av telefonreglementet i ovan antydda hänseenden, som finge anses påkallad, samt att Kungl. Maj:t ville låta utse lämpliga personer utom telegrafverket att därvid samarbeta med styrelsen.

Genom beslut den 23 januari 1920 har Kungl. Maj:t lämnat telegrafstyrelsen det av styrelsen begärda uppdraget, och har vederbörande departementschef enligt bemyndigande sedermera utsett två ledamöter av riksdagen att såsom sakkunniga uti ifrågavarande hänseende samarbeta med telegrafstyrelsen.

Då utskottet förvissat sig därom, att den sålunda igångsatta utredningen avser en allsidig undersökning av verkningarna av nu gällande telefonreglemente, med avseende fäst at jämväl å de synpunkter, som blivit i de uti motionerna angivna avseenden framförda, får utskottet hemställa,

- 1) att herr Berglunds motion nr 286 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda;
- 2) att herr Janssons i Ljusterö motion nr 287 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda;
- 3) att herr Janssons i Ljusterö m. fl. motion nr 288 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda; samt
- 4) att herr Magnussons i Skövde m. fl. motion nr 306 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 mars 1920.

På utskottets vägnar:

ERNST ERIKSSON.
